

DOI: 10.5281/zenodo.3235248
CZU 663.2:634.8(478)

VINE CULTURE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AT THE BEGINNING OF THE THIRD MILLENNIUM

Vasile Arhip*, Iurie Scutaru

Technical University of Moldova, Ștefan cel Mare str. 168, Chisinau, Republic of Moldova

*Corresponding Author: vasile.arhip@enl.utm.md

Received: February, 25, 2019

Accepted: April, 25, 2019

Abstract. The article presents a review of the stages of development of the wine sector in the Republic of Moldova after the proclamation of independence. The objective and subjective conditions that have had an impact on the development of viticulture in Moldova, the transformations that have led to the mitigation of this impact, are elucidated. Particular attention is paid to the mapping of wine-growing areas in the Republic of Moldova, as well as to the global situation.

Keywords: *vines, native varieties, wine regions, wine markets, competitiveness.*

I. Introducere

Sfârșitul secolului al XX-lea a adus ramura vitivinicolă din Moldova în perspectiva unei etape noi de evoluție, caracterizată prin reconstituirea proprietății private în agricultură și deschiderea către economia liberă de piață. Astfel, sectorul vitivinicol a început să se dezvolte pe baza formelor de proprietate privată și a asociațiilor de producători individuali, capabili să utilizeze tehnologiile de lucru avansate bazate pe sortimente de soiuri valoroase, mecanizare, fertilizare, irigare, protecția fitosanitară etc., fără care nu se pot obține roade mari de struguri de bună calitate și, respectiv, a vinurilor de înaltă calitate [1]. Aceasta este cheia succesului în valorificarea ascendentă a piețelor vinicole internaționale [2, 3].

Pentru revigorarea și plasarea sectorului vitivinicol pe noul făgaș economic e nevoie de cooperarea rurală, în care își vor găsi locul atât micii producători, cât și producătorii industriali. Este iminentă o viziune critică de perspectivă asupra activității complexe a ramurii vitivinicole din țară: producerea materialului săditor viticol, algoritmul selectării terenurilor adecvate și înființării plantațiilor noi moderne în condiții de schimbări climatice confirmate, conceptul cramelor noi, mici și medii, cu eficiență economică, energetică și ecologică înaltă, repunerea în circuit a unor soiuri autohtone prețioase vechi, valorificarea unor soiuri de perspectivă de selecție națională modernă, crearea unor soiuri bazate pe cele mai inteligente tehnologii, conforme tendințelor revoluționare ale ampelografiei internaționale [4, 5].

Cea mai importantă problemă, care trebuie considerată, este confruntarea sectorului vitivinicol local cu numeroșii concurenți, tradiționali și noi, pe piața mondială [6]. Aceasta solicită elaborarea produselor de calitate cu cheltuieli reduse, cu caracteristici noi, diverse, originale, cu impact fiziologic valoros și prin tehnologii prietenoase mediului [7, 8].

Componentele reușitei constau din înființarea plantațiilor viticole cu structuri de exploatare eficiente și sigure, sortimente tehnologice de perspectivă, grad sporit de mecanizare a

lucrărilor, tehnologii avansate de cultură a viței de vie, tehnologii de vârf și utilaj performant pentru valorificarea producției de struguri [9, 10].

Nu e cazul de neglijat și o nișă specifică, care se extinde continuu-strugurii și vinul bio. În acest sens tehnologiile aplicate trebuie orientate către "viticultura biologică", prin care se limitează factorii poluanți (folosirea pesticidelor, îngrășămintelor chimice). Această categorie de produse este în expansiune și cucerește teren în preferințele consumatorilor de pe mapamond [11].

Cercetarea științifică internațională pune accent pe soluționarea problemelor cu care se confruntă astăzi practica viticolă:

- elaborarea tehnologiilor de producere a materialului săditor viticol standard liber de viroze și cancer bacterian;
- crearea de soiuri cu rezistență complexă la ger, boli criptogamice și filoxeră;
- optimizarea tehnologiilor viticole în vederea reducerii consumurilor energetice foarte mari, inclusiv carburanți, îngrășămintele chimice, pesticide [11, 12].

II. Tendințe noi în viticultura Republicii Moldova

Viticultura Moldovei se va putea afirma prin soiurile autohtone vechi și noi, care vor fi ambasadorii vinurilor noastre de înaltă calitate pe piața mondială: Feteasca albă, Feteasca Regală, Galbena, Plăvaie, Coada vulpii, Feteasca neagră, Rara neagră, Negru de Căușeni, Alb de Ialoveni, Alb de Onițcani, Luminița, Legenda, Riton, Viorica, Negru de Ialoveni, etc.[13, 14].

Conform ultimelor estimări, sectorul vitivinicol rămâne a fi unul strategic pentru economia moldovenească: în această ramură activează circa 200 de mii de oameni, producția vitivinicolă constituind 25% din volumul total al exportului moldovenesc [15].

Dezvoltarea viticulturii depinde, în principal, de mediul natural (ecologic) care asigură permanența, stabilitatea în timp și continuarea vocației viticole. Delimitarea arealelor vitivinicole are drept scop ameliorarea și optimizarea mediului, adaptarea soiurilor la diferite condiții ecologice, îmbunătățirea și diversificarea sortimentului, optimizarea recoltelor [16, 17].

Plantațiile viticole din Moldova sunt grupate în 4 regiuni vitivinicole (figura 1). Prin Hotărârea de Guvern nr.1366 din 1 decembrie 2006, în cadrul fiecărui centru vitivinicol au fost delimitate plaiurile vitivinicole (microzone). Astfel, în regiunea de Sud se evidențiază plaiurile: Trifești, Burlacu, Găvănoasa, Vulcănești, Slobozia Mare, Etulia, Borceag, Ciumai, Tvardița, Corten, Tigheci, Tomai, Lingura, Țiganca, Pleșeni, Comrat, Cazaiac, Cimișlia, Fetița, Purcari, Talmaz, Carahasani, Crocmaz, Răscăieți, Tudora, Căușeni, Sălcuța, Săiți. Condițiile pedoclimatice ale acestor plaiuri sunt favorabile pentru cultura soiurilor roșii și obținerea unor vinuri de înaltă calitate [18].

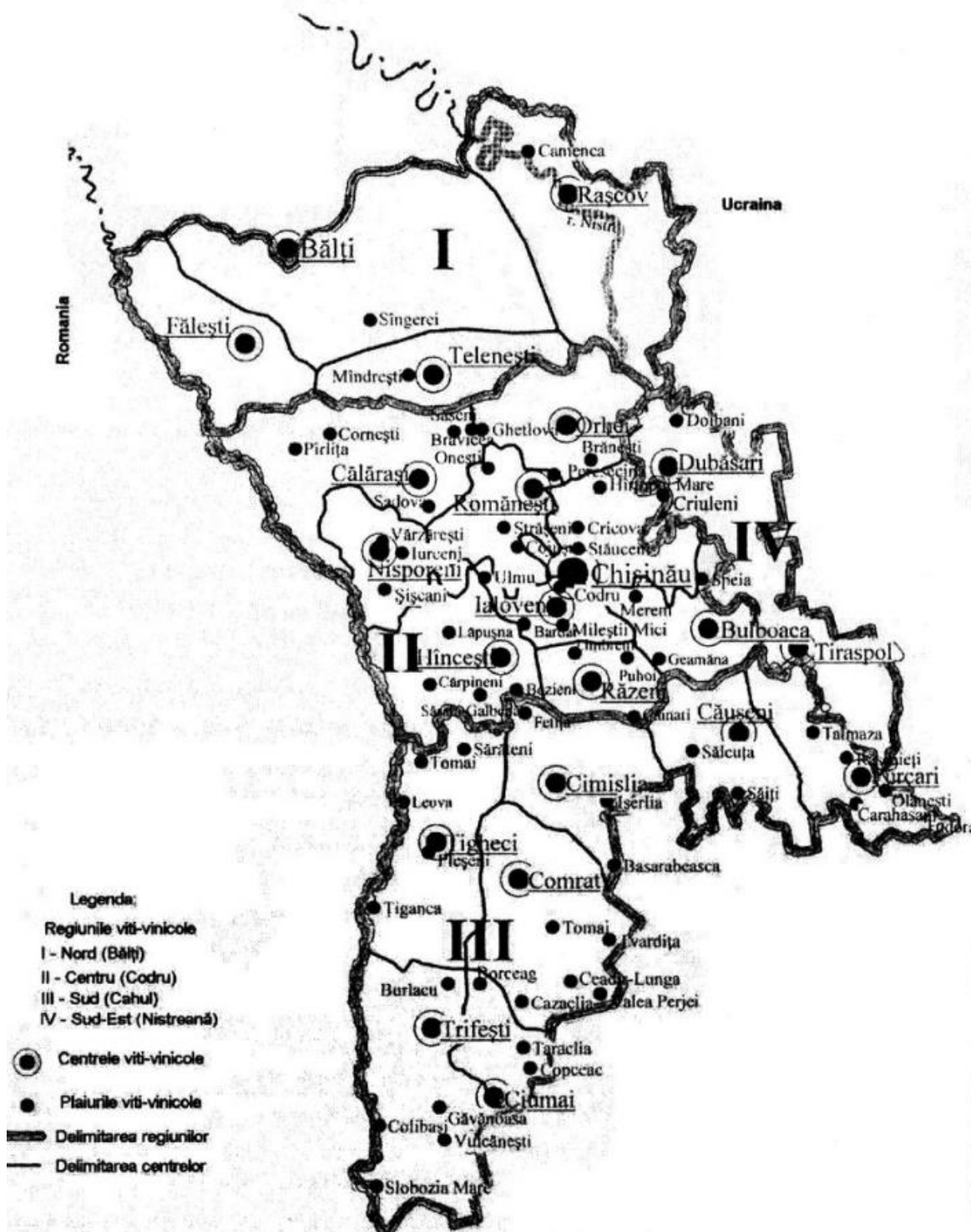

Figura 1. Structura regiunilor vitivinicole din Republica Moldova:

- I. Regiunea de Nord (Bălți)**, care cuprinde 4 centre vitivinicole: Telenesti, Fălești, Bălți și Rașcov;
- II. Regiunea de Centru (Codru)** cu 9 centre vitivinicole: Hâncești, Răzeni, Ialoveni, Bulboaca, Chișinău, Românești, Nisporeni, Călărași, Orhei;
- III. Regiunea de Sud (Cahul)** cu 7 centre vitivinicole (Trifești, Ciumai, Tigheci, Comrat, Cimișlia, Purcari, Căușeni);
- IV. Regiunea de Sud-Est (Nistrea)** în care sunt incluse 2 centre vitivinicole (Dubăsari și Tiraspol).

Condițiile naturale din Regiunea de Centru (Codru) sunt mai favorabile pentru cultura soiurilor cu bobul alb și obținerea unor vinuri albe excelente cu arome bogate și complexe. Astfel

În această regiune se disting plaiurile cantonate în zona codrilor seculari: Hâncești, Bozieni, Cărpineni, Lăpușna, Sărata-Galbenă, din centrul vitivinicol Hâncești. La fel și plaiurile: Răzeni, Puhoi, Zâmbreni, Mileștii Mici, Cricova, Onești, Șișcani, Vărzărești, Sadova, Săseni, Cornești, Mircești [19].

Totodată, în această regiune se află plaiuri în care se obțin vinuri roșii deosebite. Astfel, în plaiul Românești se produc vinuri roșii care după însușirile organoleptice sunt asemănătoare cu vinurile franceze din Bordeaux. Condiții favorabile pentru cultivarea soiurilor roșii, din care se obțin vinuri roșii de calitate, sunt și în plaiurile Hâncești, Cărpineni, Mereni, Bulboaca, Milești, Cricova, Stăuceni, etc. [19].

Datorită condițiilor climatice specifice și care se datorează unei sume a temperaturilor active mai joase, în raport cu Regiunea de Centru și de Sud, în Regiunea de Nord se produc cu preponderență vinuri albe foarte fine și cu o prospețime deosebită în gust, iar din soiurile aromate-Muscat alb, Muscat Ottonel, Traminer, Viorica, Legenda-vinuri foarte bogate în aromă și cu gust răcoritor. În acest context se disting plaiurile: Cornești, Mircești, Telenești, Mândrești, Fălești, Sângerei, Rașcov. Tot în această regiune se produc vinuri albe pentru distilare.

Cu referire la plaiurile din Regiunea de Sud-Est (Nistreenă)-Doibani, Dubăsari, Tiraspol - se poate remarca corespunderea lor în funcție de compoziția solului și condițiilor climaterice favorabile producerii vinurilor albe ușoare, cu aromă bine dezvoltată și pentru producerea vinurilor materie primă pentru distilare și obținerea altor produse vinicole.

III. Potențialul industrial al ramurii vitivinicole din Republica Moldova

În anul 2010 în ramură activau 175 de unități vinicole care dispuneau de licență pentru genul respectiv de activitate. Dintre acestea 85 unități de vinificație primară; 62 de vinificație primară și secundară și 28 pentru îmbuteliere.

Capacitatea totală a unităților de vinificație primară constituia circa 1mln tone de struguri pe campanie de vinificare, iar a companiilor de îmbuteliere cca 59 mln decaltri (dal) anual. În prezent, practic la toate întreprinderile vinicole specializate în îmbutelierea vinului, secțiunile respective sunt dotate cu utilaj tehnologic modern și performant, fapt ce permite efectuarea operațiilor tehnologice de turnare, dopuire și ornare exterioară a buteliilor la cele mai înalte standarde din domeniu.

Avantajele producerii pentru export a vinurilor îmbuteliate față de cele în vrac, pe lângă sporirea încasărilor valutare, sunt de ordin economic și social, cum ar fi majorarea colectărilor la bugetul de stat, creșterea volumului de producție în ansamblu pe țară, utilizarea eficientă a capacităților de producție, crearea a noi locuri de muncă, etc.

Nu mai puțin important este antrenarea tehnologiilor disponibile, a realizărilor savanților din RM pentru valorificarea deplină a potențialului soiurilor pentru producerea vinurilor finite. Aceasta ar permite de a materializa atât plus-valoarea economică, cât și cea intelectuală, care ține de autenticitatea acestor produse [19, 20].

Pe lângă întreprinderile de procesare a strugurilor și de îmbuteliere a vinului, în ramura vitivinicolă mai activează: 11 întreprinderi specializate în producerea vinurilor spumante, având o capacitate totală de peste 30 mln. de sticle anual, 13 întreprinderi, ce dispun de secții de fabricare a vinurilor spumoase și 15 întreprinderi specializate în producerea divinului, capacitatea totală de producție fiind de peste 1 mln. dal. anual. Toate aceste unități de producere sunt dotate cu utilaj performant și se utilizează tehnologii moderne, care asigură obținerea producției vinicole de înaltă calitate, solicitată mult pe piețele de desfacere, inclusiv externe.

După declararea independenței în anul 1991, ramura vitivinicolă din Republica Moldova s-a confruntat cu 2 crize majore. Prima criză de ordin financiar a fost declanșată în august 1998 în Federația Rusă, principalul importator de vinuri moldovenești.

Astfel, în anul 1998 volumul de producție s-a diminuat cu 28% în raport cu anul 1997, iar în anul 1999 acesta s-a redus de 3 ori. Această criză a influențat negativ asupra relațiilor financiare dintre agenții economici autohtoni și importatorii din Federația Rusă.

Începând cu martie 2006, sectorul vitivinicol se confruntă cu o a doua criză, legată de embargoul impus de Federația Rusă vinului importat din Republica Moldova. În perioada pre-embargou 2006, ponderea exportului în Rusia constituia 85%.

Măsura respectivă a fost luată sub pretextul ca producția vinicolă după calitate și conținutul unor indici de inofensivitate, nu ar fi corespuns cerințelor normative ale Federației Ruse. În realitate alți factori au condus la aceste decizii radicale, discriminatorii, și, în primul rând, de natură cu totul departe de calitatea băuturilor exportate. Primele semnale au apărut anterior în presa de specialitate, unde persoane influente din casta producătorilor ruși își exprimau indignarea de cota înaltă a vinurilor și divinurilor moldovenești pe piața Federației Ruse.

Embargoul impus a avut consecințe economice extrem de negative asupra sectorului vitivinicol, care încă suporta rezultatele campaniei de combatere a beției din perioada de apus a URSS. Totodată, situația a impus producătorul local să se orienteze spre alte piețe și să-și ajusteze tehnologiile cu cerințele de calitate a vinurilor, stabile și nediscriminatorii din țările UE, China, Japonia, SUA etc.

Republica Moldova, ca producător de vinuri, are multe avantaje: aceeași latitudine cu Burgundia, o climă temperată și o topografie variată și favorabilă cultivării viței de vie.

La inițiativa Institutului Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare și a Oficiului National al Viei și Vinului au fost delimitate Regiunile cu Indicație Geografică Protejată pentru produsele vitivinicole din Republica Moldova (figura 2).

Stabilindu-și cele patru regiuni vitivinicole conform standardelor UE, domeniul vitivinicol din Republica Moldova a atras milioane de euro de la Banca Europeană pentru Investiții, care alimentează încurajator perspectivele.

Tendința obținerii de vinuri de calitate, atât din soiuri autohtone, cât și din soiuri europene este o provocare ce va atrage atenția asupra vinurilor moldovenești, drept obiectiv strategic de pătrundere pe piețele din Vestul Europei.

Figura 2. Harta Regiunilor cu Indicație Geografică Protejată din Republica Moldova.

IV. Situația piețelor vitivinicole la nivel mondial

Lumea vinului în 2019 e foarte diferită de cea de acum 10-15 ani și nici nu se poate compara ca dimensiuni și conținut cu lumea vinului anilor '80-'90 ai secolului trecut [21]. Astfel, harta lumii vinului nu mai e compusă din două benzi clare, trasate prin zonele temperate ale fiecărei emisfere. Schimbările climatice, tentația producătorilor și arta tot mai complexă a viticulturii extind permanent cultura viței de vie. Conform celor mai recente statistici ale OIV, Europa domină încă lista celor mai importanți cultivatori de viță de vie, dar America de Sud și Asia, China în particular, urcă în ierarhie cu o viteză amețitoare, chiar dacă e dificil de verificat extinderea reală a plantațiilor chinezești cu soiuri pentru struguri de vin.

Turcia este al cincilea cel mai important cultivator, dar producția de vinuri din această țară musulmană, de interes tot mai mare, este relativ modestă. Aceasta deși știința oenologică turcă înregistrează succese tot mai consistente, fapt atestat în literatura internațională de specialitate, la forumurile mondiale. Oricum, deocamdată viticultura din Orientul Mijlociu, țările din Asia Centrală și Africa de Nord, este orientată preponderent spre producerea strugurilor pentru consum în stare proaspătă și pentru stafide.

Originalul program al UE vizând acordarea de subvenții pentru diminuarea surplusului de vin produs în Europa, în actuala epocă a consumului de vin în principalele țări europene producătoare, pare să se fi încununat de succes. În Europa, suprafața podgoriilor din fiecare țară fie a stagnat, fie s-a restrâns considerabil între anii 2004-2014 [22].

Uniunea Europeană implică reglementări simple, clare și aplicabile, pentru orientarea sectorului vitivinicol către o dezvoltare competitivă, în cadrul căreia să fie valorificat la maximum conceptul de vin de calitate, bazat pe caracteristici specifice atribuite originii geografice, menite să aducă beneficii credibile pentru orice consumator. Astfel, denumirile de origine și indicațiile geografice sunt definite de fiecare stat membru și înregistrate într-o bază de date comună, beneficiind de protecție împotriva utilizărilor comerciale abuzive. Prin aceste demersuri, Uniunea Europeană are în vedere creșterea competitivității producătorilor de vin, consolidarea reputației vinului de calitate, dezvoltarea pieței pentru aceste vinuri, păstrarea tradițiilor regionale, locale și dezvoltarea comunităților rurale.

În afara Europei, Argentina, Chile și mai ales Brazilia au plantat viță de vie, asemeni Australiei în anii 1990. Potrivit OIV, podgoriile australiene au continuat să se extindă și în acest secol. Pe de altă parte, totalul suprafeței viticole, mult mai mic, al Noii Zeelande, a crescut mai rapid decât în orice altă țară din lume, cu excepția Indiei [23].

Consumul de vin pe cap de locuitor continuă să scadă în principalele țări producătoare de vin, cu excepția Chinei, Australiei, Germaniei și SUA, care au depășit recent țările europene, spre a deveni cea mai mare piață de vinuri a lumii. În acest context, pentru a fi competitivi, consumatorului urmează să-i oferim produse noi, calități noi, provocări noi, spre care trebuie de direcționat strategia de dezvoltare a domeniului vitivinicol național.

V. Concluzii

Viitorul viticulturii naționale este determinat de soiurile locale atât tradiționale, cât și cele de selecție nouă. Produse vinicole cu calități noi, cu priză la consumator pot fi obținute doar prin aplicarea tehnologiilor adecvate de producere a vinurilor de soi și a asamblajelor din varietăți locale.

Este necesară orientarea spre înființarea plantațiilor cu densități sporite, dar cu sarcină redusă, pentru obținerea strugurilor cu calități înalte, apte să răspundă schimbărilor climatice globale.

Este deosebit de actuală anticiparea problemelor determinate de forța de muncă disponibilă și tendințele de scădere a acesteia prin adaptarea plantațiilor pentru un grad sporit de mecanizare.

Rolul primordial aparține readucerii în circuit a podgoriilor de familie, cu condiții de turism rural, gastronomic și oenologic, menite să dezvolte infrastructura locală, să păstreze și să transmită tradițiile vitivinicole naționale multisekulare, cu impact social, economic și cultural valoros.

Referințe bibliografice

1. Găină B. Via, vinul și civilizația. Editura Litera, Chișinău, 2000, 68 pag.
2. Dejeu L. Viticultura practică. Editura Ceres, București, 2004, 256 pag.
3. Dumitriu I.C. Viticultura. Editura Ceres, București, 2008, 440 pag.
4. Constantinescu Gh., Heraru A. Metamorfozele vinului - Legende și povestiri despre vițe de vie și despre vin. Editura Niculescu, București, 2005, 168 pag.
5. Produse viticole secundare. Întreprinderea Editorial - Poligrafică Știința, în redacția academicianului Duca Gheorghe, Chișinău, 2011, 351 pag.
6. Johnson H., Robinson J. Atlasul mondial al vinului. Editura Litera International, București, 2015, 400 pag., București
7. Johnson H. Povestea vinului. Vino Vere SRL, Cluj-Napoca, 2009, 256 pag.
8. Keevil S. Vinurile lumii. Editura Litera International, București, 2010, 688 pag.
9. Oprea St. Viticultura. Editura ACADEMICPRES, Cluj-Napoca, 2001, 520 pag.
10. Perstnirov N., Surugiu V., Moroșan E., Corobca V. Viticultura. Editura "Tipografia Centrală", Chișinău, 2000, 503 pag.
11. Leonte M. Vinul- aliment, tonic, medicament. Editura PAX AURA MUNDI, Galați, 2000, 191 pag.
12. Montignac M. Vinul: un aliment esențial pentru sănătatea ta. Editura Litera International, București, 2010, 240 pag.
13. Policano C. Moldova: Ghidul vinurilor. Tipografia " Nova Imprim", Chișinău, 2015, 384 pag.
14. Pușcă I. Vechi soiuri românești de viță de vie. Editura "Tipografia INTACT", București, 2010, 246 pag.
15. Rapcea M. Pedoampelocologia- baza dezvoltării durabile a viticulturii în Republica Moldova. Editura "Tipografia-Sirius", Chișinău, 2004, 232 pag.
16. Rusu E. Oenologia moldavă. Realitatea și perspectivele. Editura "Tipografia ASM", Chișinău, 2006, 267 pag.
17. Rusu E. Vinificația primară. Editura "Continental Grup SRL", Chișinău, 2011, 495 pag.
18. Rusu E., Bălănuță A., Dragan V. Vinificația secundară. Editura "Universul", Chișinău, 2016, 496 pag.
19. Talda N., Romanov I. Soiuri de viță de vie în Moldova. Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1990, 263 pag.
20. Sturza R., Găină B., Ionete R.E., Costinel D. Autenticitatea și inofensivitatea produselor uvologice. Tipografia "MS Logo", Chișinău, 2017, 264 pag.
21. Țârdea C., Sârbu Gh., Țârdea Angela. Tratat de vinificație. Editura "Ion Ionescu de la Brad", Iași, 2010, 765 pag.
22. Priewe J. Vinul de la strugure în pahar. Editura Casa Oradea, 2015, 168 pag.
23. Prochazka P., Lakner Z. European Wine Economy. Szent Istvan University, Budapest, 2000, 307 pag.